Институт
за агростратегии
и иновации

1 Damyan Gruev str., fl. 6
Sofia 1606, Bulgaria
tel. +359 2 423 73 23, mobile +359 884 600 488
info@agroinnovations.bg, www.agroinnovations.bg

До г-жа Десислава Танева
Министър на земеделието, храните и горите

С Т А Н О В И Щ Е
от
Светлана Боянова – Председател на Управителния съвет на
Сдружение „Институт за агростратегии и иновации“

УВАЖАЕМА Г-ЖО ТАНЕВА,

Във връзка с публикуваната на електронната страница на Министерство на земеделието, храните и горите покана за предоставянето на становища и предложения по проект на Идентифицирани потребности за изготвяне на Стратегическия план за новата Обща селскостопанска политика, Институтът за агростратегии и иновации би искал да Ви обърне внимание, че Постановление 142 на Министерски съвет на Република България детайлно указва реда, по който следва да се структурира изготвянето на всяка една от програмите, финансирани по линия на ЕС за периода 2021-2027 г. Съгласно чл.10, ал.1, т.1 от това ПМС отговорният орган за изготвянето на Стратегическия план на Република България за ОСП е назначената от Вас Тематична работна група, която за съжаление все още не сте свикала на първо заседание от нейното назначаване на 26.02.2020 г. до момента.

В изпълнение на разпоредбите на ПМС 142 Тематичната работна група е органът, който след като обсъди трите икономически анализа, подготвени за целите на трите SWOT анализа; следва да идентифицира потребностите, на база на които ще изготви Стратегическия план. За съжаление, не става ясно дали всъщност анализите, публикувани на сайта на министерството са одобрени и окончателни, което поставя под въпрос и изготвените идентифицирани потребности и като следствие не е ясно на какво правно основание предвиждате обществена консултация на потребности, които не са изготвени от легитимен да ги определя орган. Създаването и поддържането на подобна порочна практика само ще забави във времето работата на Тематичната работна група, а от там и процесът по изготвяне и одобрение на Стратегическия план на Р България за ОСП.

Считам също, че предложеният за съгласуване проект на идентифицирани нужди не отговарят напълно на изискванията, които са посочени в чл. 95 и чл.96 на проекта на Регламент. Затова смятам, че е необходимо да се извърши допълнителна работа от авторите на изготвените Идентифицирани нужди и най-правилно ще е това да се случи в рамките на Тематичната работна група, след което да се предложи за обществено обсъждане. В противен случай рискуваме да подходим чисто формално към една такава сериозна и трудоемка задача. В тази връзка считам, че ще бъде много полезно и препоръчвам на всички участници, които ще работят по подготовката на българския

Институт
за агростратегии
и иновации

1 Damyan Gruev str., fl. 6
Sofia 1606, Bulgaria
tel. +359 2 423 73 23, mobile +359 884 600 488
info@agroinnovations.bg, www.agroinnovations.bg

Стратегически план да вземат предвид изготвените към момента проекти на Идентифицирани нужди на Испания и Франция, където се вижда доста задълбочена работа по отделните цели, включително обвързване с индикаторите по проекта на Регламент – например в Испания идентифицирането на нуждите по всяка една цел е било предмет на отделна работна група - https://www.arc2020.eu/how-transparent-and-inclusive-is-the-design-process-of-the-national-cap-strategic-plans/.

Независимо от горното, Институт за агростратегии и иновации представя следното становище по *Хоризонтална специфична цел „Модернизиране на сектора, чрез стимулиране и споделяне на знанията, иновациите и цифровизацията в селското стопанство и селските райони и насърчаване на използването им в по-голяма степен“*:

I. **По отношение на цифровизацията** считам, че в т. 5 следва да се посочат като потребности всички такива, залегнали в Стратегията за цифровизация на земеделието и селските райони на РБ приета с Решение № 247 на Министерския съвет от 2 май 2019 г. (в която има и SWOT анализ), а именно потребности от:

1. Изграждане и развиване на подходяща **цифрова инфраструктура за комуникация и свързаност**
   1.1 Изграждане и развиване на широколентова инфраструктура за достъп от следващо поколение в селски райони (прави впечатление че развиването на широколентовия интернет не е откроен като потребност в документа предмет на обществена консултация нито в цел 8, нито в Хоризонталната цел, като не става ясно причината за това!)
   1.2 Монтаж и въвеждане в експлоатация на мрежа от метео станции
2. Инвестиции за модернизация и технологии за **прецизно земеделие**
3. **Развитие на цифрови мрежи и използване на програмни приложения в управлението на дейността и вземането на решения**
4. **Информираност, обучение и съветнически услуги за развиване на цифрови умения и квалификация**
5. **Научно-изследователска дейност и иновации, партньорство за обмен и трансфер на иновации, развиване на инфраструктура за експериментиране и достъп до нея** - тук следва да се идентифицира конкретна потребност свързана с засилване на ролята и свързаността на **Цифровите иновационни хъбове в земеделието. В** рамките на програмата „Digital Europe”, където цифровите иновационни хъбове в агро-хранителни сектор също ще имат фокус не само в изкуствен интелект, кибер сигурност и супер компютри, но и в прецизно земеделие (Remote sensing, Photonics, LifeScience Technologies) и т.н. - https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/european-digital-innovation-hubs-digital-europe-programme-0 . Отново в този проект на документ на Комисията се предвижда допълняемост между финансирането на Digital Europe и ЕФРСР след 2020, където на база на проекта на Регламента за стратегическите планове националните/регионалните власти могат да използват чл.68 – Инвестиции и чл. 71 – Сътрудничество да подкрепят различни видове цифрови операции за земеделие и селски райони, като например малка по мащаб цифрова инфраструктура, оборудване, софтуер и нематериални активи, сътрудничество и

Институт
за агростратегии
и иновации

1 Damyan Gruev str., fl. 6
Sofia 1606, Bulgaria
tel. +359 2 423 73 23, mobile +359 884 600 488
info@agroinnovations.bg, www.agroinnovations.bg

иновации. Ето защо цифровите иновационни хъбове фокусирани върху земеделието и селските райони могат да бъдат финансирани по тези мерки и ЕФРСР може също да бъде използван за съфинансиране на европейските цифрови иновационни хъбове в тези области, при условие, че няма двойно финансиране на някои разходи. Административните или кръстосаните контроли са под отговорността на държавата членка.

6. **Развитие на цифровизацията на публичната администрация и административните услуги**
7. **Въвеждане на Blockchain технологията в сектор „Земеделие“**
8. **Smart Villages (Умни селища)**
9. **Обработка, споделяне и защита на данните**

Тези потребности могат да бъдат отправна точка за цифровата трансформация на българското земеделие и селски райони и те следва да се разпишат, защото съгласно чл. 96, буква „б“ от проекта на Регламент за Стратегическите планове **всички потребности се описват, независимо дали те ще бъдат удовлетворявани посредством стратегическия план по ОСП, или не, тоест дали ще има конкретна интервенция за тях – това следва да бъде част от дискусията в Тематичната работна група.**

II. **По отношение на Системата за знания и иновации в селското стопанство (AKIS)**:

1. Считам, че т. 1, 2 и 4 могат да бъдат обединени и да се оформят като една потребност: **Засилване/укрепване на трансфера на знания и връзката между науката и практиката**

Смятам така, защото укрепването на взаимовръзките между участниците, подобряване функционирането на AKIS и насърчаването на знания и иновации в селското стопанство (т.3) предполага именно насърчаването на различни форми на кооперииране (т.4), а осигуряването на ефективни методи за събиране, систематизиране и анализ на цялостна и представителна информация на данни за състоянието и развитието на AKIS (т.1) според мен е инструмент „цялостна система за събиране, обмен и анализ на информацията“, който дава информация за взаимовръзките между участниците в AKIS, но не и нужда. В голяма степен трите точки в момента се припокриват и не извеждат различни потребности.

Известни са различни начини, по които тази връзка между науката и практиката да бъде засилена като например:

- Поощряване и възнаграждение на учените за тяхната работа е въздействие върху земеделската практика, което да бъде допълнително поощрение за тяхната кариера;
- Да се изиска от учените да предоставят специфични резултати, които да бъдат лесно разбираеми от практиците (фермери, собственици на гори, бизнес и т. н.);
- Да се помогне на учените като се подкрепят в организирането на регулярни срещи с практиците за различни земеделски тематични събития;

Институт
за агростратегии
и иновации

1 Damyan Gruev str., fl. 6
Sofia 1606, Bulgaria
tel. +359 2 423 73 23, mobile +359 884 600 488
info@agroinnovations.bg, www.agroinnovations.bg

- Организиране на демонстрации на полето, където могат учените да представят своите резултати и да ги обсъдят неофициално с фермерите и да научат повече за нуждите на фермерите;
- Организиране на специфични обучителни сесии за учените по отношение на подхода интерактивна иновация.

Считам, че именно в тази нова точка следва изрично да се опише като потребност **насърчаването на сътрудничество и създаването на Оперативните групи по линия на Европейското партньорство за иновации и стимулирането на интерактивните иновации.** В потвърждение на това е записаното в Стратегията "От фермата до трапезата", че „за да се ускорят иновациите и трансферът на знания, Комисията ще работи с държавите членки за укрепване на ролята, която има в стратегическите планове Европейското партньорство за иновации за селскостопанска производителност и устойчивост." Оперативните групи могат да бъдат ангажирани в много широк кръг от дейности по деветте специфични цели на ОСП EIP например разработването на нови продукти или практики, нови вериги на доставки, участия в пилотни проекти, съвместни екологични проекти и дейности свързани с промяната на климата, сътрудничество в биомаса или възобновяема енергия, мениджмънт на горите, разработки по въпроси свързани с развитието на селските райони, диверсификация на стопанствата и възобновяване на поколенията и така оперативните групи могат да тестват ОСП интервенциите. Оперативните групи имат по-високо финансиране и също имат ползи от връзката им с проекти по програмата на ЕС „Хоризонт". В бъдещата ОСП, оперативните групи също могат да формират трансгранични оперативни групи по подобни теми или да си сътрудничат помежду си.

2. Предлагам да бъде идентифицирана като отделна точка **нуждата от укрепване на консултантски услуги в рамките на AKIS,** като тук се посочи необходимостта от регулярно обновяване на знанията на съветниците; съветниците трябва да доразвият услугата за консултации в AKIS в услуга за подкрепа на иновации; съветниците трябва също да бъдат обучени като иновативни брокери/фасилитатори, които да подготвят, участват и споделят знания от Оперативните групи по ЕПИ-АГРИ и multi-actor approach проектите по Хоризонт 2020, а в бъдеще по Хоризонт Европа; съветниците също имат важната роля да разпространяват знанията и резултатите от проектите.

III. На база на предходните два коментара смятаме, че трябва да се преосмислят и някои от тях може би дори да се заличат като потребности, а именно:

1. Цел 1, т. 6, където потребността всъщност не е ясно идентифицирана, тъй като всъщност тя е формулирана като цел – на стр. 7 „Налага се потребността от насърчаване на трансфера на знания и иновациите в селското стопанство за повишаване на доходността на земеделските стопанства" и където всъщност няма достатъчна яснота кои са потребностите относно трансфера на знания и относно внедряването на иновациите и цифровите технологии. Също така не става ясно защо в тази точка е посочена само НССЗ, която е само един от участниците в Системата за знания и иновации в селското стопанство AKIS и връзката и с идентифицираната потребност.

Институт
за агростратегии
и иновации

1 Damyan Gruev str., fl. 6
Sofia 1606, Bulgaria
tel. +359 2 423 73 23, mobile +359 884 600 488
info@agroinnovations.bg, www.agroinnovations.bg

2. Цел 2, т.3 – на стр. 16 „По-висока конкурентоспособност може да се постигне чрез внедряване на нови технологии, които допринасят за повишаване на конкурентоспособността и постигане на екологични цели на земеделието“. Твърде неясна формулировка, още повече че екологичните изисквания ще се отнасят до всички земеделски стопани без значение малки и средни стопанства ли са.

3. Цел 2, т. 6 – стр. 18 как е направен изводът „Иновациите, новите технологии и цифровизацията се отличават с високи цени и високи разходи за внедряване“. Напълно не споделям този извод, защото иновациите и вида цифрова технология зависят както от самото стопанство, така и от вида на иновацията, която се търси от земеделския стопанин. Напротив съществуват различни цифрови продукти и решения в зависимост от сектора, идеята, географския район и т.н. и цифровите технологии са примера за най-гъвките иновации, които бързо и адекватно да посрещат нуждите на земеделските стопани. Не става ясно какво се има предвид под „Това налага насочване на повече усилия за колективна и браншова организация на иновационна дейност в земеделието, за да се повиши ефективността и целесъобразността от такива вложения“. Формите на сътрудничество вече са известни в рамките на ЕС, една от които са цифровите иновационни хъбове, ако това се има предвид моля да се запише изрично, а ако не да се поясни какво точно се има предвид. На стр. 19 отново се поставя акцент върху НССЗ като единствената организация, която може да бъде „канал за разпространение на знания и информация, свързани с цифровите технологии в земеделието“, което категорично не споделям за правилно, при положение че има и други участници като БАН, ССА, аграрни и технически университети, инкубатори, акселератори, хъбове и т.н.

4. Цел 2, т. 7 – на стр. 20, параграфът за цифровизацията и интернет платформата (коя интернет платформа се има предвид не става ясно) не следва да бъде обособяван отделно, тъй като не само в пчеларството, а във всички сектори земеделските стопани следва да могат да се възползват от предимствата на цифровите технологии, освен ако не се има нещо конкретно като специфична потребност, която да се изведе в сектора на пчеларството.

5. Цел 3, т. 7 – на стр. 30 – прекалено общо е формулирана необходимостта от подкрепа за иновации и не става ясно какво точно се има предвид по „Решаването на проблема изисква публична подкрепа за трансфер на знания към предприятията (предоставяне на знания, свързани с иновации на продукти, процеси и услуги“). В тази връзка бих искала да ви информирам, че през 2020 г. Институтът за агростратегии и иновации действа като EIT Food Hub за България именно в областта на иновациите и предприемачеството в храните,

Институт
за агростратегии
и иновации

1 Damyan Gruev str., fl. 6
Sofia 1606, Bulgaria
tel. +359 2 423 73 23, mobile +359 884 600 488
info@agroinnovations.bg, www.agroinnovations.bg

така че бихме могли да помогнем много с опита, който имаме за формулиране на потребностите по отношение на темите, по които работи **EIT Food** (орган на Европейската Комисия) - производството на храни, технологиите за производство на храни, безопасност и качество на храните, разработването на нови продукти, здраве и хранене, устойчивост, обучение и развитие, предприемачество, поведение на потребителите, доверие на потребителите, загуба и разхищение на храна, цифровизация и устойчивост - https://www.eitfood.eu/in-your-country/country/bulgaria

6. Цел 7, т. 1 и т. 6 – не става ясно какво по-различно се предлага като идентифицирана необходимост за младите фермери извън хоризонталната цел за модернизиране на сектора чрез стимулиране и споделяне на знанията, иновациите и цифровизацията в селското стопанство и селските райони и насърчаване на използването им в по-голяма степен.

7. По отношение на цифровизацията посочена в точка 6 от Цел 7, следва да се наблегне на ролята на цифровите иновационни хъбове като средство за по-бързото и ефективно въвеждане на новите технологии и цифрови решения в икономическите оператори.

8. По цел 9, т. 8 – стр. 90 „Прецизното земеделие се очертава да бъде един интелигентен способ за управлението на производството, което да води до оптимална продукция и опазване на ресурсите“ и „Насърчавайки прецизното земеделие като подход на управление на стопанството ще се повиши ефективността на производството, ще се подобри качеството на продукцията, ще се опазват почвата и водните ресурси“ отново преповтарят хоризонталната цел, така че не става ясно какво точно се има предвид с изписването им в тази точка.

IV. Базирайки се на Стратегията „От фермата до трапезата“ считам, че по отношение на производството на храна в документа липсват някои потребности (напр. намаляване на загубата и разхищението на храни) или някои потребности са доста оскъдно описани (като стимулиране на биоикономиката и кръговата икономика), или има потребности, които намирам за неадекватни (тази по т.6 в цел 3). **Затова настоявам дискусията по подготовка на Стратегическия план да се извършва паралелно с дискусията на Стратегията „От фермата до трапезата“.**

Тъй като считам, че документът - предмет на съгласуване по-скоро поражда повече въпроси и не дава възможност за ясни и точни коментари, сдружение „Институт за агростратегии и иновации” си запазва правото да представи своите обосновани коментари и предложения в рамките на Тематичната работна група, назначена със Заповед РД 09-216/26.02.2020 г.

Институт
за агростратегии
и иновации

1 Damyan Gruev str., fl. 6
Sofia 1606, Bulgaria
tel. +359 2 423 73 23, mobile +359 884 600 488
info@agroinnovations.bg, www.agroinnovations.bg

В допълнение смятам, че изискването за предоставяне на становища и коментари по образеца, който е публикуван на сайта, ограничава правото ни да изразим ясно и обосновано становище, каквото според мен е настоящото.

И накрая считам, че към настоящия етап поради допълнителната работа, която се налага по анализите и идентифицираните потребности, не е възможно да се направи тяхната приоритизация, каквото е изискването съгласно чл. 96 от проекта на Регламент.

София, 20. 07. 2020

С уважение:

Светлана Боянова